

ZAMONAVIY JAMIYATDA MULOQOT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

*Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna
Andijon davlat universiteti
Umumiy Pedagogika kafedrasi o'qituvchisi*

Annotatsiya. Zamonaviy jamiyatda muloqot madaniyati turli xil omillar ta'sirida olingan, mustahkamlangan va rivojlanadigan murakkab individual ta'lim sifatida ko'rib chiqilishi kerak: sub'ektiv (iroda, temperament, idrok etish xususiyatlari va boshqalar), ob'ektiv (atrof-muhit sharoitlari, shaxsning shaxsiyati, o'qituvchi, o'qitishning mazmuni, shakllari va usullari); turli yondashuvlar va tarkibiy qismlarning birligini ifodalovchi, u talabaning umumiy qadriyat sifatida muloqot madaniyatining zarurati va ahamiyatini anglash darajasi, jarayon va uning natijalari bilan, samarali o'zaro ta'sirning asosiy ko'nikmalarini egallash darajasi, muloqotni aks ettirish texnikasi samarali muloqot sohasidagi bilim darajasi, qoniqish darajasi bilan tavsiflanadi.

Kalit so'zlar: madaniyat, muloqot, usullar, umuminsoniy qadriyatlar, zamonaviy jamiyat.

Abstract In modern society, communication culture should be considered as a complex individual education that is acquired, strengthened and developed under the influence of various factors: subjective (will, temperament, perceptual characteristics, etc.), objective (environment conditions, personality of a person, teacher, content, forms and methods of teaching); representing the unity of different approaches and components, it is the level of the student's understanding of the need and importance of communication culture as a common value, the level of mastering the basic skills of effective interaction with the process and its results, the level of knowledge in the field of effective communication, characterized by the level of satisfaction.

Key words: culture, communication, methods, universal values, modern society.

KIRISH Har qanday falsafiy, ijtimoiy, psixologik va pedagogik jarayon singari, muloqot madaniyati ham bir qator funktsiyalarni o'z ichiga oladi. Eng muhimlaridan biri bu normativ funktsiyadir. Hozirgi paytda muloqot madaniyati zarur shart-sharoitlarni yaratadi, insonning o'ziga xos holatlari, munosabatlari va xatti-harakatlari ishlab chiqiladigan muhitni shakllantiradi, har bir shaxs o'sib ulg'aygan paytda ijtimoiylashadi. Voyaga etgan hayotida odamlar rivojlangan madaniy ko'nikmalarga amal qiladilar va ularni yangi avlodlarga o'tkazadilar.

Demak, zamonaviy jamiyatda muloqot madaniyati inson hayotining ajralmas qismi bo'lib, u inson hayotini tashkil qiladi. Har bir jamiyat (va ba'zan uning alohida ijtimoiy guruhlari) muloqotning muayyan tartibga soluvchi tamoyillarini ishlab chiqadi, ular nafaqat u tomonidan qabul qilingan xulq-atvor me'yorlarida mustahkamlanadi, balki ko'proq yoki kamroq ongga ega bo'lgan odamlarda ham tarbiyalanadi. Bu muloqot madaniyatining u yoki bu darajasi mavjudligini ta'kidlashga asos beradi. Bu erda madaniyat muloqotdan ko'ra kengroq tushuncha ekanligini ta'kidlaymiz, u odamlar to'plagan barcha moddiy va ma'naviy qadriyatlarni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, madaniyat inson faoliyati usullarini, jamiyat faoliyatining xususiyatlarini tavsiflovchi va ularsiz uning mavjudligi mumkin bo'lmagan shakllar, uslublar va normalar doirasini o'z

ichiga oladi. Shu munosabat bilan ishlab chiqarish, dam olish, muloqot qilish madaniyati haqida gapirish mumkin, bu bilan "madaniyat" tushunchasining keng ma'nosini ta'minlaydi, bunda madaniyat inson munosabatlarida normalar va ularni amalga oshirish usullarini o'z ichiga oladi. Ammo madaniyatni tushunishning torroq ma'nosi ham borki, u odamlarning muayyan jamiyatda yaratilgan va qabul qilingan muloqot qobiliyatlariga egalik darajasi bilan belgilanadi

Hozirgi vaqtda zamonaviy ta'limda talabalar dunyoqarashiga ta'sir etuvchi quyidagi muammolar eng ko'p e'tiborga olinadi: egosentrizm, iste'molchilik, simulakralarning tarqalishi, kvazma'naviyat, vertikal va gorizont va hatto shaxsiyat ichida o'z-o'zidan begonalashish, o'z-o'zini identifikatsiya qilishni yo'qotish, "yolg'izlik quvonchi", oila yaratishni istamaslik, farzandlari uchun javobgar bo'lishni xoxlamaslik, shuningdek, virtual olamni haqiqiy hayot deb bilishi, muvaffaqiyatsizliklar tufayli "kichik o'lim"ni yo'q qilishi va natijada, dunyoni yoki o'zini yo'q qilishning turli shakllarini ko'payishi.

Masalan an'analar inkor etilib, oila shaxsning shaxsiy o'sishiga to'sqinlik qiluvchi eskirgan shakl sifatida ko'rsatilmogda, so'z erkinligi shiori ostida vertikal va gorizont (ota-ona, aka-uka va opa-singillar bilan) aloqalarni uzish, xulq-atvorning deviant shakllari rag'batlantiriladi, og'ir mehnat o'rniga yorqin, g'ayrioddiy o'yinkulgilar, shu jumladan o'z ustida doimiy ishlash reklama qilinadi. O'z-o'zini takomillashtirish tobora ko'proq tuzilgan bilim o'rniga ma'lumotni virtuoz bilim bilan, shuningdek, ma'lum ko'nikmalar to'plami bilan, ularni muvaffaqiyatli amalga oshirish o'zingizni yuqori narxda sotish bilan bog'liq. Bundan tashqari, hozirgi vaqtda ommaviy moslashuv, uzoq davom etgan va ko'pincha to'liq bo'lmagan ijtimoiylashuv, jinsiylikning erta namoyon bo'lishi va shu bilan birga infantilizm, "Karlson sindromi" bilan birga buzuq gedonizm - kidult, detosentrizm va boshqalar kuzatilmogda. Bularning barchasi salbiy oqibatlardir ya'ni an'anaviy namunali oilalarning yo'q qilinishi.

Tabiiy savollar tug'iladi: shaxsning butunligini buzadigan oqibatlarni bartaraf etish uchun bugungi kunda ta'lim qanday bo'lishi kerak? Yosh avlodni o'zi bilan, atrofdagi dunyo bilan uyg'unlikda yashashga qanday o'rgatish kerak? O'zbek jamiyatida biz ta'lim tizimiga kompetensiyaga asoslangan yondashuvni joriy etish jarayonining guvohi bo'lmoqdamiz, bu esa, T.A.Satorova va A.R.Golubevalarning fikricha, "ta'limning gumanistik-axborot paradigmasidan pragmatik-instrumental paradigmaga o'tishga olib keladi". O'qituvchi qiyin tanlov oldida turibdi - elektoratni manipulyatsiya qilishni osonlashtiradigan buzg'unchi tendentsiyalarga rioya qilish yoki odamning tishli bo'lakka aylanishiga qarshi turish - osongina almashtiriladigan, bozorda talab qilinadigan vakolatlarni amalga oshirishga o'rgatilgan. Eng muhimi - "Tsezar shohligi" ga moslashish yoki yaxshilik, haqiqat, go'zallikni izlashda cheksiz yaxshilanish istagini shakllantirishga e'tibor qaratish.

XULOSA ushbu maqoladan quyidagicha xulosa qilishimiz mumkinki, barkamol inson o'zi va dunyo o'rtasida tanlov qilish muammosiga duch kelmaydi, chunki u tinch rivojlanish tinchligiga erisha oladi - barkamol birgalikda evolyutsion cheksiz o'z-o'zini murakkablashtirish, o'z-o'zini takomillashtirish. Tanlanganlarning yo'li doimiy mehnat, maqsadni, hayot mazmunini aniq anglab, nafaqat yoshlar, balki kamolotga etgan avlod uchun ham "keng yo'l" bo'lishi mumkin. Demak, zamonaviy jamiyatda muloqot madaniyati va uning xususiyatlari ijtimoiy hayoti faktlari til hodisalarida o'z aksini topadi. Til muloqot vositasi sifatida qabul qilinib, shu tilda so'zlashuvchi mamlakatlar va xalqlarning ijtimoiy va madaniy hayotini o'rganish vazifalari bilan uzviy bog'langandir.

Adabiyotlar ro‘yxati (references)

1. Boltaboyev A.A. Muloqot olami: sub'ektlararo munosabatlar muammosi. – T.: O‘zMU axborotnomasi, 2019. №2.
2. Kon I.S. Kul’turologiya. Sankt-Peterburg: Lan’, 2021.
3. Leontiev A.A., Rustamova L.M. Muloqot psixologiyasi. – M.:Akademiya markazi, 2019.
4. Арнольд В. И. Новый обскурантизм и просвещение в Узбекистане. Вестник МГУ, 2021. №1. С. 119.
5. Satorova T.A., Golubeva A.R. Influence of scientific and pedagogical environment on students' peace creation in modern education. Pragmatic paradigm in education: pro et contra // Modern education: approaches and directions: materials of the scientific-practical conference. - Barnaul: AltSPU, 2021. - S. 81–85.